

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยแจกแบบสอบถาม จำนวน 248 ฉบับ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย

- 1) การจัดการเครือข่ายเกษตรกรรมชาติของชุมชน
- 2) บทบาทภาคีรัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ
- 3) ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ

แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

เกษตรกรเกษตรกรรมชาติที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 60.50 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 51.20 สถานภาพสมรสจำนวน 109 คิดเป็นร้อยละ 44.00 รายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=248)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	98	39.52
- หญิง	150	60.48
2. อายุ		
- ไม่เกิน 30 ปี	31	12.50
- 31-40 ปี	127	51.21
- มากกว่า 40 ปี	90	36.29
3. สถานภาพ		
- โสด	42	16.94
- สมรส	109	43.95
- หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	97	39.11

ตอนที่ 2 ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

1) การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชน

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากในทุกด้าน อันดับแรก คือ ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกเป็นอันดับสุดท้าย รายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชน

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชน	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	3.93	0.46	มาก	3
2. ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ	4.15	0.26	มาก	1
3. ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้	4.14	0.29	มาก	2
รวม	4.07	0.23	มาก	

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.46 เมื่อพิจารณาเป็นราย

ประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากในทุกประเด็น อันดับแรก คือ สมาชิกมีการจัดสรรเพื่อแบ่งงานกันทำในหมู่สมาชิก รองลงมา คือ สมาชิกมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด และสมาชิกร่วมกันศึกษาความต้องการของสมาชิกทุกคนในเครือข่ายเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ สมาชิกมีการร่วมคิดหาวิธีการ เพื่อแก้ไขและลดปัญหาจากการดำเนินงานของเครือข่ายรายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.สมาชิกได้รับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย	3.97	0.88	มาก	4
2.สมาชิกร่วมกันศึกษาความต้องการของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย	3.98	0.87	มาก	3
3.สมาชิกมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินการดำเนินงานของเครือข่าย	3.89	0.90	มาก	7
4.สมาชิกมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานของเครือข่าย	3.85	0.97	มาก	8
5.สมาชิกมีการร่วมคิดหาวิธีการ เพื่อแก้ไขและลดปัญหาจากการดำเนินงานของเครือข่าย	3.83	0.92	มาก	10
6.สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย	3.91	0.81	มาก	6
7.สมาชิกมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามโครงการ/กิจกรรมต่างๆเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด	3.99	0.96	มาก	2
8.สมาชิกมีการจัดสรรเพื่อแบ่งงานกันทำในหมู่สมาชิก	4.02	0.81	มาก	1
9.สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน เช่น การประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน	3.84	0.90	มาก	9
10.สมาชิกร่วมกันทำงานด้วยความสมัครใจและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	3.95	0.85	มาก	5
รวม	3.93	0.46	มาก	

1.2 ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านความเข้มแข็งของผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.26 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 5 ประเด็น อันดับแรก คือ ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่รับผิดชอบอยู่เป็นอย่างดี รองลงมา คือ ยึดถือผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก และผู้นำมีจุดยืนทาง

ความคิดในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงมาก คือ ผู้นำมีความมั่นใจในตนเองสูงและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านความเข้มแข็งของผู้นำ

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านความเข้มแข็งของผู้นำ	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1. เป็นผู้สร้างกระบวนการประชาธิปไตยในการบริหารงาน	4.15	0.72	มาก	6
2. เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมเหมาะสมกับการเป็นผู้นำที่ดี	4.09	0.79	มาก	7
3. ผู้นำมีความรู้ความเข้าใจในภารกิจที่รับผิดชอบอยู่เป็นอย่างดี	4.29	0.75	มากที่สุด	1
4. ผู้นำมีความมั่นใจในตนเองสูงและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล	3.89	0.73	มาก	10
5. ผู้นำมีจุดยืนทางความคิดในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน	4.27	0.63	มากที่สุด	3
6. ยึดถือผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลัก	4.28	0.77	มากที่สุด	2
7. เป็นผู้ประสานประโยชน์ในด้านต่างๆ ให้แก่สมาชิกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี	3.93	0.74	มาก	9
8. ช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกได้ดี	4.25	0.72	มากที่สุด	5
9. ใช้กระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันในการทำงาน	4.06	0.80	มาก	8
10. มีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะการจัดการไปยังสมาชิกคนอื่นๆ	4.26	0.78	มากที่สุด	4
รวม	4.15	0.26	มาก	

1.3 ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 2 ประเด็น อันดับแรก คือ มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ รองลงมา คือ มีการแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างชุมชนเป็นอันดับที่ 2 ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงมาก คือ มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการจัดการเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติของชุมชนด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

การจัดการเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติของชุมชนด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.มีการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก	4.13	0.77	มาก	6
2.มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย	4.17	0.76	มาก	3
3.มีการริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง	4.07	0.79	มาก	8
4.มีกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรธรรมชาติที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว	4.16	0.77	มาก	4
5.เปิดโอกาสให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของสมาชิกในเครือข่ายมาแลกเปลี่ยนกัน	4.09	0.75	มาก	7
6.มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ของเครือข่าย เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม ประชุม สัมมนา	4.14	0.87	มาก	5
7.มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติ	3.99	0.85	มาก	10
8.มีการแลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างชุมชน	4.21	0.78	มากที่สุด	2
9.มีการเสริมสร้างและประสานเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติกับชุมชนอื่นๆเพื่อร่วมกันในการจัดการตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน	4.06	0.78	มาก	9
10.มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ	4.42	0.75	มากที่สุด	1
รวม	4.14	0.29	มาก	

2) บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติ

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 3.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากจำนวน 2 ประเด็น อันดับแรก คือ ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ รองลงมา คือ ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ เป็นอันดับที่ 2 ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงปานกลาง คือ ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1. ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ	3.48	0.25	มาก	2
2. ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ	4.18	0.27	มาก	1
3. ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน	2.64	0.30	ปานกลาง	3
รวม	3.43	0.17	มาก	

2.1 ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรธรรมชาติด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 2 ประเด็น อันดับแรก คือ รัฐพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ รองลงมา คือ รัฐสนับสนุนการวิจัยพัฒนาสินค้าเกษตรธรรมชาติที่เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นอันดับที่ 2 ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงน้อย คือ ภาครัฐใช้ระบบประกันรายได้ของเกษตรกรควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.หน่วยงานภาครัฐเสริมสร้างความรู้และการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง	4.05	0.75	มาก	5
2.หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมระบบตลาดกลางสินค้าเกษตรและตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าเพื่อให้เกิดกลไกตลาดที่มีความเป็นธรรม	2.13	0.66	น้อย	9
3.สนับสนุนให้ภาคเอกชนและองค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันบริหารจัดการระบบสินค้าเกษตร การเพิ่มมูลค่าและการจัดการด้านการตลาด ร่วมกับสถาบันเกษตรกร	2.22	0.63	น้อย	8
4.ภาครัฐใช้ระบบประกันรายได้ของเกษตรกรควบคู่ไปกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	1.98	0.72	น้อย	10
5.รัฐมีระบบสังคมสวัสดิการที่ทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตและความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น	3.73	0.76	มาก	6
6.รัฐสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตและการบริโภคที่เกื้อกูลกันในระดับชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกัน	4.15	0.76	มาก	4
7.รัฐสนับสนุนการวิจัยพัฒนาสินค้าเกษตรรวมชาติที่เป็นที่ต้องการของตลาด	4.28	0.74	มากที่สุด	2
8.รัฐสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรรวมชาติของชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า	4.16	0.72	มาก	3
9.รัฐพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบสาธารณูปโภค การคมนาคมในพื้นที่เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและชุมชนอย่างเป็นระบบ	4.41	0.73	มากที่สุด	1
10.รัฐสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการผลิตสินค้าเกษตรรวมชาติที่ก่อให้เกิดการประหยัดและใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า	3.71	0.97	มาก	7
รวม	3.48	0.25	มาก	

2.2 ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรมชาติด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 4 ประเด็น อันดับแรก คือ มีการวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ เกี่ยวกับองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ รองลงมา คือ สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาสำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชน และสถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องกระตุ้นเผยแพร่ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงมาก คือ สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ ด้านการเงิน การตลาดและอุปกรณ์การผลิตสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรมชาติด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรมชาติด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องมีการจัดหาผู้เชี่ยวชาญ/นักวิชาการตามความต้องการของเครือข่าย	4.18	0.76	มาก	7
2.มีนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับนักวิจัยของสถาบันการศึกษาทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่เหมาะสมเกี่ยวกับเกษตรกรรมชาติ	4.20	0.71	มาก	5
3.มีการวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ เกี่ยวกับองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศ	4.27	0.67	มากที่สุด	1
4.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการ แก่กลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติอย่างต่อเนื่อง	4.06	0.88	มาก	9
5.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ ด้านการเงินการตลาดและอุปกรณ์การผลิตสำหรับการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ	4.05	0.81	มาก	10
6. สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องกระตุ้นเผยแพร่ให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารความรู้ใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ	4.24	0.76	มากที่สุด	3
7.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องมีการพัฒนาศูนย์สารสนเทศชุมชนให้เป็นแหล่งค้นคว้า และรวบรวมองค์ความรู้	4.16	0.75	มาก	8
8.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องมีการศึกษา สสำรวจ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลด้านการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชน	4.25	0.79	มากที่สุด	2
9.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องให้คำปรึกษาและบริการวิชาการเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชนแบบบูรณาการ	4.19	0.68	มาก	6
10.สถาบันวิชาการที่เกี่ยวข้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ กับหน่วยงาน องค์กร และสถาบันอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติชุมชน	4.21	0.75	มากที่สุด	4
รวม	4.18	0.27	มาก	

2.3 ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรมชาติด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุนในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงปานกลาง ค่าเฉลี่ย 2.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.30 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากจำนวน 3 ประเด็น อันดับแรก คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมชาติของชุมชน รongลงมา คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดหาเงินทุนช่วยเหลือทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า หรือการให้กู้ยืม และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการลงทุนหรือขยายการลงทุนหรือเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงน้อย คือ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ในกลุ่มเครือข่ายสินค้าเกษตรกรรมชาติ รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน

บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องช่วยจัดหาเงินทุนจากสถาบันการเงินต่างๆ สำหรับค่าใช้จ่ายในการจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย	2.09	0.76	น้อย	6
2.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติของชุมชน	4.11	0.81	มาก	1
3.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดหาเงินทุนช่วยเหลือทั้งในรูปแบบของการให้เปล่า หรือการให้กู้ยืม	4.08	0.80	มาก	2
4.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการจัดหาตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกรที่ทำเกษตรกรรวมชาติ	2.08	0.76	น้อย	7
5.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการลงทุนหรือขยายการลงทุน หรือเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติ	3.59	1.01	มาก	3
6.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดหาแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินที่มีดอกเบี้ยต่ำแก่กลุ่มเครือข่าย เกษตรกรรวมชาติ	2.03	0.67	น้อย	9
7.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมให้กลุ่มเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาหนี้ในระบบ	2.21	0.75	น้อย	4
8.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น และมีแหล่งเงินทุนที่หลากหลาย	2.11	0.66	น้อย	5
9.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้รับการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการจัดกิจกรรมของภาคีเครือข่าย	2.05	0.67	น้อย	8
10.หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้รับการสนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้ในกลุ่มเครือข่ายสินค้าเกษตรกรรวมชาติ	1.97	0.72	น้อย	10
รวม	2.64	0.30	ปานกลาง	

3) ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากในทุกประเด็น อันดับแรก คือ ด้านสังคม รองลงมา คือ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านเศรษฐกิจเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ รายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.65	0.23	มาก	3
2. ด้านสังคม	4.19	0.25	มาก	1
3. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.16	0.25	มาก	2
รวม	3.99	0.16	มาก	

3.1 ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติด้านเศรษฐกิจ

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 3.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.23 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 6 ประเด็น อันดับแรก คือ กลุ่มเครือข่ายที่มีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก รองลงมา คือ สมาชิกของกลุ่มฯมีรายได้จากการผลิตสินค้าเกษตรธรรมชาติและมีเงินออมของครัวเรือน และกลุ่มเครือข่ายฯสามารถลดการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากภายนอกโดยสามารถใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชน เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงน้อย คือ กลุ่มเครือข่ายฯมีการจัดหาตลาดในการจัดจำหน่ายผลผลิตหรือสินค้าของสมาชิกรายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านเศรษฐกิจ

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านเศรษฐกิจ	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.กลุ่มเครือข่ายฯมีความสามารถจัดจำหน่ายผลผลิตในตลาดของชุมชน	4.15	0.81	มาก	7
2.สมาชิกของกลุ่มฯมีรายได้จากการผลิตสินค้าเกษตรกรรวมชาติและมีเงินออมของครัวเรือน	4.27	0.74	มากที่สุด	2
3.กลุ่มเครือข่ายฯมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพด้านการผลิตสินค้าเกษตรกรรวมชาติ เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจแก่สมาชิก	4.22	0.76	มากที่สุด	6
4.กลุ่มเครือข่ายฯมีการจัดหาตลาดในการจัดจำหน่ายผลผลิตหรือสินค้าของสมาชิก	2.06	0.74	น้อย	12
5.กลุ่มเครือข่ายฯมีการสร้างงานและอาชีพให้แก่สมาชิกของเครือข่าย	4.09	0.79	มาก	9
6.กลุ่มเครือข่ายฯมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรรวมชาติ กลุ่มแปรรูปอาหารจากเกษตรกรรวมชาติ	4.25	0.61	มากที่สุด	4
7.กลุ่มเครือข่ายฯมีการสะสมเงินทุน เพื่อการกู้ยืมในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของสมาชิกเครือข่าย	4.03	0.75	มาก	11
8.กลุ่มเครือข่ายฯมีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการของสมาชิก	4.36	0.61	มากที่สุด	1
9.กลุ่มเครือข่ายฯสามารถลดการนำเข้าปัจจัยการผลิตจากภายนอก โดยสามารถใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชน เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพ	4.26	0.74	มากที่สุด	3
10.กลุ่มเครือข่ายฯมีความสามารถในการจัดการและแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของสมาชิกเครือข่ายสินค้าเกษตรกรรวมชาติ	4.05	0.82	มาก	10
11.กลุ่มเครือข่ายฯมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าของสมาชิกเครือข่ายให้ได้คุณภาพตามความต้องการของผู้บริโภค	4.24	0.71	มากที่สุด	5
12.กลุ่มเครือข่ายฯมีการการบริหารจัดการสินค้าเกษตรกรรวมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.13	0.69	มาก	8
รวม	3.65	0.23	มาก	

3.2 ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติด้านสังคม

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 4.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 5 ประเด็น อันดับแรก คือ กลุ่มเครือข่ายฯมีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายกันอย่างต่อเนื่อง เช่น ผ่านหอกระจายข่าว/วิทยุของชุมชน /โทรศัพท์ รองลงมา คือ กลุ่มเครือข่ายฯมีรูปแบบโครงสร้างอย่างเป็นทางการและการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติที่ชัดเจน และกลุ่มเครือข่ายฯมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและครัวเรือนมีความอบอุ่นเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงมาก คือ กลุ่มเครือข่ายฯเครือข่ายและสมาชิกในชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในชุมชนระหว่างเครือข่ายด้วยกัน รายละเอียดดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านสังคม

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านสังคม	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1.กลุ่มเครือข่ายฯมีรูปแบบ โครงสร้างอย่างเป็นทางการและการบริหารจัดการเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติที่ชัดเจน	4.33	0.63	มากที่สุด	2
2.กลุ่มเครือข่ายฯมีการประสานงาน ปรึกษาหารือหรือทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	4.21	0.76	มากที่สุด	5
3.กลุ่มเครือข่ายฯมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการของกลุ่มและกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง	4.12	0.85	มาก	8
4.กลุ่มเครือข่ายฯมีการปรึกษาหารือและประชุมร่วมกันเพื่อดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย	4.22	0.77	มากที่สุด	4
5.กลุ่มเครือข่ายฯจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและครัวเรือนมีความอบอุ่น	4.23	0.71	มากที่สุด	3
6.กลุ่มเครือข่ายฯมีการดำเนินกิจกรรมและมีการให้คำปรึกษาหารือแก่สมาชิกเครือข่ายสินค้าเกษตรกรรวมชาติเป็นประจำ	4.08	0.82	มาก	10
7.กลุ่มเครือข่ายฯมีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเครือข่ายกันอย่าง ต่อเนื่อง เช่น ผ่านหอกระจายข่าว/วิทยุของชุมชน/โทรศัพท์	4.43	0.62	มากที่สุด	1
8.กลุ่มเครือข่ายฯเครือข่ายและสมาชิกในชุมชนได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ในชุมชนระหว่างเครือข่ายด้วยกัน	4.04	0.81	มาก	12
9.กลุ่มเครือข่ายฯมีการประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานและ/หรือองค์กรภายนอกชุมชนในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติ	4.07	0.80	มาก	11
10.กลุ่มเครือข่ายฯมีการกำหนดกฎระเบียบทางสังคมในการดูแลสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติและคนในชุมชน	4.10	0.80	มาก	9
11.กลุ่มเครือข่ายฯ มีกระบวนการแก้ไขปัญหาคัดแย้งที่เกิดขึ้นโดยอาศัยกลไกและกระบวนการที่ถูกต้องตามกฎหมายและวัฒนธรรมของชุมชน	4.20	0.67	มาก	6
12.กลุ่มเครือข่ายฯ นำผลการพัฒนาและการแก้ไขความขัดแย้งมาปรับปรุงและกำหนดเป็นกติกาของกลุ่มได้อย่างเหมาะสม	4.19	0.78	มาก	7
รวม	4.19	0.25	มาก	

3.3 ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติด้านสิ่งแวดล้อม

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับเป็นจริงมาก ค่าเฉลี่ย 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.25 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าอยู่ในระดับเป็นจริงมากที่สุดจำนวน 7 ประเด็น อันดับแรก คือ กลุ่มเครือข่ายฯมีการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกและชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รองลงมา คือ กลุ่มเครือข่ายฯ มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตของกลุ่มเครือข่ายสินค้าเกษตรธรรมชาติที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและกลุ่มเครือข่ายฯมีการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนเป็นอันดับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายอยู่ในระดับเป็นจริงมาก คือ กลุ่มเครือข่ายฯส่งเสริมให้มีการดูแลสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่และใช้ประโยชน์ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน รายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านสิ่งแวดล้อม

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติด้านสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	SD	ระดับเป็นจริง	อันดับที่
1. สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน	4.00	0.73	มาก	10
2. สมาชิกกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติสามารถประกอบกิจกรรม/อาชีพโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	4.25	0.73	มากที่สุด	7
3. กลุ่มเครือข่ายฯ มีระเบียบ ปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	4.26	0.80	มากที่สุด	6
4. กลุ่มเครือข่ายฯ มีการกำหนดบทลงโทษสำหรับสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรวมชาติที่ล่วงละเมิด/ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน	4.28	0.65	มากที่สุด	4
5. กลุ่มเครือข่ายฯ ส่งเสริมให้มีการดูแลสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่และใช้ประโยชน์ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน	3.83	0.76	มาก	12
6. ผู้นำเครือข่ายเสริมสร้างจิตสำนึกและเข้าร่วมในการคุ้มครองสภาพแวดล้อมของชุมชน	3.86	0.78	มาก	11
7. กลุ่มเครือข่ายฯ มีการสนับสนุนกิจกรรมเพื่อการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน	4.31	0.66	มากที่สุด	3
8. กลุ่มเครือข่ายฯ มีการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกและชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	4.40	0.73	มากที่สุด	1
9. กลุ่มเครือข่ายฯ สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตในแนวทางเกษตรกรรวมชาติ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้กินดี อยู่ดี และมีความสุข	4.27	0.60	มากที่สุด	5
10. ส่งเสริม สนับสนุน ประสานกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนโดยเน้นองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรวมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.10	0.81	มาก	8
11. กลุ่มเครือข่ายฯ มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตของกลุ่มเครือข่ายสินค้าเกษตรกรรวมชาติที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม	4.34	0.72	มากที่สุด	2
12. กลุ่มเครือข่ายฯ เสริมสร้างขีดความสามารถและองค์ความรู้แก่สมาชิก ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.04	0.80	มาก	9
รวม	4.16	0.25	มาก	

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัด
ญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี: การทดสอบสมมติฐาน

ข้อมูลทั่วไป การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชน และบทบาทภาครัฐที่มีต่อ
เครือข่ายเกษตรธรรมชาติส่งผลต่อความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสัง
วรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัด
ญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็น
ขั้น (Stepwise Multiple Regression) กำหนดตัวแปรดังนี้

r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญ
Y	หมายถึง	การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ ชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร
Y	=	f (X ₁ , X ₂ , X ₃ , X ₄ , X ₅ , X ₆ , X ₇ , X ₈ , X ₉)
X ₁	หมายถึง	เพศ
X ₂	หมายถึง	อายุ
X ₃	หมายถึง	สถานภาพ
X ₄	หมายถึง	ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก
X ₅	หมายถึง	ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ
X ₆	หมายถึง	ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้
X ₇	หมายถึง	ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ
X ₈	หมายถึง	ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ
X ₉	หมายถึง	ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน
R	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
R ²	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพในการพยากรณ์
Adj R ²	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ที่ปรับแล้ว
Std. Error	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าตัวแปร
B	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ในสมการที่ เขียนในรูปคะแนนดิบ
t	หมายถึง	ค่าสถิติที่ใช้การทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยของ สมการแต่ละค่าที่อยู่ในสมการ
$\hat{Y}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตร ธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารที่ได้รับ จากสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัด
ญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรีกับปัจจัย 6 ด้าน พบว่า การพัฒนาความเข้มแข็งของ

เครือข่ายเกษตรธรรมชาติกับด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก(X_4) ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ(X_5) ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้(X_6) ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ(X_7) ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ(X_8) และด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน(X_9) สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รายละเอียดดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชน และบทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรธรรมชาติกับความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

ปัจจัย	r	p
การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชน		
ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก (X_4)	0.612	.000
ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ (X_5)	0.453	.000
ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ (X_6)	0.468	.000
บทบาทภาครัฐที่มีต่อเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ		
ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ (X_7)	0.343	.000
ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ (X_8)	0.483	.000
ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน (X_9)	0.393	.000

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี โดยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปพบว่า สมการประกอบด้วยตัวแปรอิสระ คือ ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้(X_6) ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน(X_9) และด้านความเข้มแข็งของผู้นำ(X_5) ส่วนตัวแปรอิสระ คือ เพศ(X_1) อายุ(X_2) สถานภาพ(X_3) ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก(X_4) ด้านนโยบายการส่งเสริมของรัฐ(X_7) ด้านการสนับสนุนของสถาบันวิชาการ(X_8) ไม่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ดังนั้นตัวแปรอิสระพยากรณ์การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ ชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มี 3 ด้าน เรียงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานจากมากไปน้อยตามลำดับได้ดังนี้ ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน (X_9) ($B = .080$) ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ(X_5) ($B = .080$) และด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ (X_6) ($B = .077$) ปัจจัย 3 ด้านอธิบายการผันแปรตาม คือ ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ จังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 6.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($F = 5.722, p = .001$) รายละเอียดดังปรากฏในตารางที่ 4.15, 4.16 และ 4.17

ตารางที่ 4.15 สมการอธิบายความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวราราม
วรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรธรรมชาติชุมชนวัด ญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p- value	
	B	Std.Error	Beta			
1. ค่าคงที่	3.620	0.147	-	24.687	.000	
	ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้(X_6)	0.091	0.035	0.163	2.591	.010
2. ค่าคงที่	3.414	0.168	-	20.292	.000	
	ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้(X_6)	0.089	0.035	0.159	2.556	.011
	ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน(X_9)	0.081	0.034	0.151	2.420	.016
3. ค่าคงที่	3.135	0.215	-	14.598	.000	
	ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้(X_6)	0.077	0.035	0.138	2.193	.029
	ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน(X_9)	0.080	0.033	0.148	2.394	.017
	ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ(X_5)	0.080	0.039	0.130	2.072	.039

ตารางที่ 4.16 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวสมการอธิบายความเข้มแข็งของเครือข่าย
เกษตรกรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

สมการ	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F-Ratio	p
1	ระหว่างกลุ่ม	0.172	1	0.172	6.713	.010
	ภายในกลุ่ม	6.310	246	0.026		
	รวม	6.482	247			
2	ระหว่างกลุ่ม	0.320	2	0.160	6.351	.002
	ภายในกลุ่ม	6.163	245	0.025		
	รวม	6.482	247			
3	ระหว่างกลุ่ม	0.426	3	0.142	5.722	.001
	ภายในกลุ่ม	6.056	244	0.025		
	รวม	6.482	247			

ตารางที่ 4.17 สัมประสิทธิ์การตัดสินใจของสมการอธิบายความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกร
ธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

สมการ	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.163	0.027	0.023	0.16016
2	0.222	0.049	0.042	0.15860
3	0.256	0.066	0.054	0.15754

นำมาเขียนสมการในรูปคะแนนดิบเพื่ออธิบายความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 3.135 + 0.080 X_9 + 0.080 X_5 + 0.077 X_6$$

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

$$= 3.135$$

$$+ 0.080 \text{ (ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน)}$$

$$+ 0.080 \text{ (ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ)}$$

$$+ 0.077 \text{ (ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้)}$$

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

1) ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติจำนวน 8 คน เพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ผลของการสัมภาษณ์แต่ละคนปรากฏดังนี้

คนที่ 1 กล่าวว่า การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาตินั้น ผู้นำจะต้องมีความเข้มแข็ง รอบรู้และมีความเข้าใจในภารกิจของตนเองเป็นอย่างดี ส่วนสมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกันในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้สมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติยังส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน แต่ปัญหาของการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ คือยังไม่ได้รับการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนจากภาครัฐเท่าที่ควร สมาชิกของเครือข่ายต้องกู้ยืมกองทุนหมู่บ้าน เพราะดอกเบี้ยต่ำ บางคนก็ยืมนอกระบบ ปัจจุบันได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิชาการคือศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งจะให้การอบรมตามความต้องการของสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ

คนที่ 2 กล่าวว่า เครือข่ายเกษตรธรรมชาติมีความเข้มแข็ง เพราะผู้นำมีการประสานผลประโยชน์ให้กับสมาชิกเครือข่ายเป็นอย่างดี มีวิสัยทัศน์ สมาชิกเครือข่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงานของเครือข่าย มีการแบ่งงานกันทำในหมู่สมาชิกทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ นอกจากนี้สมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติยังมีการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ อย่างไรก็ตามสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนเงินบูรณาการถึงแหล่งเงินทุน ที่หลากหลายและมีดอกเบี้ยต่ำ

คนที่ 3 กล่าวว่า สมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ มีความเข้มแข็งเพราะการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ เป็นการสร้างงานและอาชีพที่ค่อนข้างมั่นคงให้กับสมาชิกทำให้สมาชิกมีรายได้ที่เพียงพอและมีเงินออม โดยผู้นำจะมีการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอต่อความ

ต้องการของสมาชิก นอกจากนี้สมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติยังมีการติดต่อสื่อสารกันอย่าง ต่อเนื่องโดยมีการกำหนดวันประชุมที่แน่นอน และมีการจัดเวที่ย่อยเพื่อให้สมาชิกได้มีโอกาสในการ พุดคุยถึงปัญหาในการดำเนินงาน โดยสมาชิกทุกคนจะร่วมด้วยช่วยกันในการแก้ปัญหาของสมาชิกแต่ ละคน อนึ่งสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ ยังเน้นในเรื่องความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยการ อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

คนที่ 4 กล่าวว่า การดำเนินงานของสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ สมาชิกทุกคนจะ ช่วยกันดูแลไม่ทอดทิ้งกัน มีการร่วมกันค้นหาความต้องการของสมาชิก มีกิจกรรมที่ทำให้สมาชิกได้ เข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง มีการทำงานที่เป็นประชาธิปไตย ผู้นำมีความสามารถในการ แก้ปัญหาของสมาชิกและสามารถประสานประโยชน์ของสมาชิกได้เป็นอย่างดี สมาชิกทุกคนมีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทำให้สามารถนำข้อมูลที่ไปปรับใช้และแก้ปัญหาของตนเองได้ แต่ ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติคือไม่มีแหล่งเงินทุนที่จะ สนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิกทุกคนได้ สมาชิกทุกคนต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนในทุกด้าน เช่นการเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีในการผลิตรวมถึงแหล่งเงินทุนที่ หลากหลายและเพียงพอ หรืองบประมาณให้เปล่า เป็นต้น อย่างไรก็ตามปัจจุบันภาครัฐในส่วนของ สถาบันวิชาการคือศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรวมวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อัน เนื่องมาจากพระราชดำริ จะเป็นผู้สนับสนุนเรื่องของการฝึกอบรมตามความต้องการของสมาชิกซึ่งจัด อบรมให้อย่างต่อเนื่อง

คนที่ 5 กล่าวว่า สมาชิกเครือข่ายธรรมชาติมีความเข้มแข็งเพราะสมาชิกสามารถผลิตและ จำหน่ายสินค้าในตลาดชุมชนได้ สมาชิกบางคนมีผู้มารับซื้อถึงหน้าบ้าน บางคนสามารถนำสินค้าไป ขายที่ตลาดนัด และหากเป็นสมาชิกใหม่ผู้นำจะมีการจัดหาตลาดในการจัดจำหน่ายผลผลิตหรือสินค้า ของสมาชิกทำให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพและมีเงินออมในครัวเรือน สำหรับการดำเนินงาน ของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติจะมีการกำหนดรูปแบบ โครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีการติดตามผล การดำเนินงานของเครือข่าย นอกจากนี้สมาชิกในเครือข่ายยังมีการปรึกษาหารือร่วมกันเพื่อดำเนิน กิจกรรมของเครือข่าย รวมถึงมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกชุมชนเพื่อให้การดำเนินงานของ เครือข่ายบรรลุผลสำเร็จอีกด้วย อนึ่งสมาชิกเครือข่ายเกษตรธรรมชาติยังได้ตระหนักถึงความ รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

คนที่ 6 กล่าวว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาเงินทุนจากแหล่งทุนต่างๆ เพื่อการใช้จ่าย ในการจัดหาอุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย ควรมีการจัดหาตลาดเพื่อ รองรับผลผลิต ดำเนินการส่งเสริมการผลิตสินค้าของเครือข่ายให้ได้คุณภาพตามความต้องการของ ผู้บริโภค ควรส่งเสริมชุมชนเพื่อการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน โดยเน้นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้ที่เกี่ยวข้องควร สนับสนุนการลงทุนหรือขยายการลงทุน หรือเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงาน ของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ

คนที่ 7 กล่าวว่า การจัดการเครือข่ายเกษตรธรรมชาติของชุมชนนั้นสมาชิกทุกคนควรมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและหา สาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงานกิจกรรมของเครือข่าย ในส่วนของผู้นำต้องมีจุดยืนทาง

ความคิดในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป และควรรีเริ่มสร้างสรรค์ ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการทำเกษตรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง ด้านบทบาทของภาครัฐนั้นควร สนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรธรรมชาติของชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัวสินค้า ช่วยจัดหา สนับสนุนเงินทุนจากแหล่งทุนเพื่อการใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์เพื่อการดำเนินกิจกรรมของ เครือข่าย นอกจากนี้เครือข่ายฯ ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความสามารถในการ พึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจแก่สมาชิก และสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีความสุข

คนที่ 8 กล่าวว่า ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก สมาชิกควรร่วมกันศึกษาความต้องการ ของสมาชิกทุกคน และสมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่าย ทุกคนร่วมกันทำงานด้วยความสมัครใจและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ผู้นำต้องมีจุดยืนทางความคิดใน การพัฒนาเครือข่ายเกษตรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง มีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะการ จัดการในด้านต่างๆ ไปยังสมาชิกคนอื่นๆ โดยทั่วไป ภาครัฐควรส่งเสริมระบบตลาดสินค้าเกษตร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในการระบายสินค้า สนับสนุนการผลิตสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับตัว สินค้าเกษตรธรรมชาติ การให้คำแนะนำ ด้านการเงิน การตลาด และการผลิตสำหรับการดำเนินงาน ของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ ภาครัฐควรจัดหาแหล่งทุนเพื่อช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ อาจเป็น ลักษณะของการให้เปล่าหรือการให้กู้ยืม และมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าของสมาชิกเครือข่ายให้ได้ คุณภาพตามความต้องการของผู้บริโภค

2) สรุปประเด็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการ พัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี จำนวน 8 คน ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งได้ให้ข้อคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา ความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ พอสรุปได้เป็นข้อใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติต้องมีการจัดการเครือข่าย เกษตรธรรมชาติชุมชน คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเข้มแข็งของผู้นำ และการส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้
2. การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติในส่วนบทบาทภาครัฐที่มี ต่อเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ ควรมีนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ มีการสนับสนุนของสถาบัน วิชาการ และมีการสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุน
3. ด้านความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติต้องศึกษาถึงความเข้มแข็งของ เครือข่ายด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี

การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวราราม วรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรเกษตรธรรมชาติด้านการสนับสนุนแหล่ง เงินทุน ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ และด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ตามลำดับ ซึ่งเป็นปัจจัยที่

ส่งผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาตุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ที่ได้จากการทำการศึกษาด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple regression) ทั้งนี้มีรายละเอียดดังนี้

1) ด้านการสนับสนุนแหล่งเงินทุน ภาครัฐควรสนับสนุนด้านแหล่งเงินทุนแก่สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมชาติเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิกทุกคน โดยจัดหาแหล่งเงินทุนที่หลากหลายเพียงพอและมีดอกเบี้ยต่ำหรือการให้เปล่า เพื่อใช้จ่ายในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย และภาครัฐควรสนับสนุนการลงทุน/ การขยายการลงทุนหรือเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงานของเครือข่ายเกษตรกรรมชาติ นอกจากนี้ภาครัฐควรมีการส่งเสริมการผลิตสินค้าของสมาชิกเครือข่ายให้ได้คุณภาพตามความต้องการของผู้บริโภค

2) ด้านความเข้มแข็งของผู้นำ ผู้นำจะต้องมีความเข้มแข็งโดยรอบรู้และมีความเข้าใจในภารกิจของตนเอง มีความสามารถในการแก้ปัญหาของสมาชิก สามารถประสานผลประโยชน์ให้กับสมาชิกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก อีกทั้งยังต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีจุดยืนทางความคิดในการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน มีความสามารถถ่ายทอดโอนความรู้ ทักษะการจัดการในด้านต่างๆ ไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ยังต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

3) ด้านการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ สมาชิกเครือข่ายเกษตรกรรมชาติต้องมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีความสามารถในการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายได้เป็นอย่างดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพ และมีกิจกรรมหลากหลายที่ทำให้สมาชิกได้เข้าร่วมเพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องอันจะส่งผลให้สมาชิกทุกคนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้และสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้

นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ได้ให้แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรกรรมชาตุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ดำเนินการได้เป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่าย

ผู้นำเครือข่ายควรมีการสร้างกระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเครือข่าย โดยมีผู้ประสานงานเครือข่ายหรือองค์กรพี่เลี้ยงเข้ามาร่วมดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการและร่วมประเมินผล จนถึงการร่วมรับผลประโยชน์ โดยเกษตรกรในเครือข่ายและองค์กรพี่เลี้ยงต้องร่วมด้วยช่วยกันในการพัฒนามาตรฐานของผลผลิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่มีการวางแผนในการพัฒนาด้วยการวางมาตรฐานกระบวนการผลิตและการตรวจสอบผลผลิตของเกษตรกร สำหรับการวางแผนการดำเนินงานในอนาคตเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานผลผลิตของเกษตรกรในเครือข่าย ให้เป็นมาตรฐานเดียวกันนั้นเพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานผลผลิตให้กับเกษตรกรในเครือข่าย ได้มีบรรทัดฐานในการนำผลผลิตเพื่อการจำหน่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นอกจากนี้ควรมีการกำหนดตราสินค้ากลางของเกษตรกรรมชาตุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรีที่เกษตรกรสามารถใช้ร่วมกันได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภค

อย่างไรก็ตามผู้นำเครือข่ายเกษตรธรรมชาติควรจัดให้มีการศึกษาดูงานเครือข่ายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันอย่างต่อเนื่อง หรืออาจมีหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับมาตรฐานผลผลิตทางการเกษตรเข้ามาให้ความรู้เพื่อนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในเครือข่าย อันจะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานผลผลิตที่เครือข่ายสามารถวางแผนพัฒนาต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตามเครือข่ายฯ ยังขาดศักยภาพบางประการและต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่ ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนเชิงนโยบายและ เงินลงทุนเพื่อให้เครือข่ายฯ สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

ระยะที่ 2 การบูรณาการด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรธรรมชาติกับภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน

เครือข่ายเกษตรธรรมชาติชุมชนวัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร จังหวัดชลบุรี ต้องการยกระดับเครือข่ายด้วยการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรธรรมชาติกับภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นการหาพันธมิตรทางธุรกิจนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับสมาชิกในเครือข่ายและให้ได้ผลประโยชน์อื่นๆ ที่สำคัญ คือสามารถเข้าถึงทรัพยากรเช่น แหล่งเงินทุน และข้อมูลข่าวสาร การเพิ่มประสิทธิภาพของเครือข่าย การพัฒนานวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง การเพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของเครือข่าย รวมถึงการติดตามประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเกษตรธรรมชาติโดยรวม